

FIRAT ÜNİVERSİTESİ İLAHİYAT FAKÜLTESİ DERGİSİ

FIRAT UNIVERSITY JOURNAL OF THE FACULTY OF THEOLOGY

Sayı: 27/2 (Aralık / December 2022), 223-239

Tayland'da Tefsir Çalışmaları (Japakiya ve Tafsir al-Bayan Adlı Eseri)
Tafsir Studies in Thailand (Japakiya and Tafsir al-Bayan)

Eyyüp TUNCER

Dr., Gaziantep İslam Bilim ve Teknoloji Üniversitesi, İslami İlimler Fakültesi, Tefsir
Anabilim Dalı

Dr., Gaziantep Science and Technology University, Faculty of Islamic Sciences,
Department of Tafsir, Gaziantep/Türkiye
kuranhadimi90@hotmail.com **ORCID:** 0000-0003-1907-9065

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü / Article Types: Araştırma Makalesi / Research Article

Makale İşlem Süreci / Article Processing

Geliş Tarihi / Date Received: 03 Eylül/September 2022 Kabul Tarihi / Date Accepted: 26 Ekim/October 2022

Yayın Tarihi / Date Published: 31 Aralık/December 2022 Yayın Sezonu / Pub Date Season: Aralık/December

Atıf / Cite as

Tuncer, Eyyüp. "Tayland'da Tefsir Çalışmaları (Japakiya ve Tafsir al-Bayan Adlı Eseri)". *Firat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 27/2 (Aralık 2022), 223-239.

DOI: 10.58568/firatilahiyat.1170444

İntihal / Plagiarism

Bu makale, iTenticate yazılımınca taranmıştır. İntihal tespit edilmemiştir. This article has been scanned by iTenticate. No plagiarism detected.

Etik Beyan/Ethical Statement

Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur. It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited (Eyyüp Tuncer).

Yayıncı / Published by

Firat Üniversitesi/ Firat University

Lisans Bilgisi / License Information

Bu makale, Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisansı (CC BY NC) ile lisanslanmıştır.
This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License (CC BY NC).

Tafsir Studies in Thailand (Japakiya and Tafsir al-Bayan)

Abstract: This study examines the tafsir studies of Patani Muslims, who constitute an important link of the Malay world, within the framework of Japakiya's *Tafsir al-Bayan*. In this study, the tafsir studies written in the basin located in the south of Thailand and known mostly as the Patani region in the classical period were briefly touched upon and the connection and relationship of the tafsir studies in the Malay world were examined in the sample of *Tafsir al-Bayan*. The author Japakiya is a famous and influential inviter as well as a scholar in the Patani region. For this reason, he usually uses plain and understandable language in his books, except for his doctoral thesis written in Arabic. He wrote his work named *al-Bayan* in Malay based on this idea. It is seen that he takes into account the special situation of the Patani Muslims in both the translation and the tafsir part. Therefore, it is of great importance to examine *al-Bayan*, the most remarkable tafsir work written in the Patani region. Although there are works written in Thai language in the region, the number of books written in Malay is limited.

Keywords: Tafsir, Japakiya, Tafsir al-Bayan, Patani, Malay World

Tayland'da Tefsir Çalışmaları (Japakiya ve Tafsir al-Bayan Adlı Eseri)

Öz: Bu çalışma Malay dünyasının önemli bir halkasını oluşturan Patanili Müslümanların tefsir çalışmalarını Japakiya'nın *Tafsir al-Bayan* isimli eseri çerçevesinde incelemektedir. Son dönemlerde çeşitli bölge ve havzalar üzerinde yapılan çalışmalar, tefsir literatürünün sadece Arapça kitaplardan oluşmadığını ve bu düşüncenin tefsir yazım tarihi açısından isabetli bir yaklaşım olmadığını açıkça göstermektedir. Bu çalışmada Tayland'ın güneyinde yer alan ve klasik dönemde daha çok Patani bölgesi olarak bilinen havzada yazılan tefsir çalışmalarına kısaca temas edilecek ve Malay dünyasındaki tefsir çalışmalarının birbiriyle olan bağlantı ve ilişkisini *Tafsir al-Bayan* örnekleminde irdelenecektir. Müellif Japakiya âlim kimliğinin yanında aynı zamanda Patani bölgesinde meşhur ve etkili bir davetçidir. Bundan dolayı Arapça olarak yazdığı doktora tezi dışında genellikle kitaplarında sade ve anlaşılır bir dil kullanmaktadır. Malayca *al-Bayan* isimli eserini bu düşünceye bağlı olarak kaleme almıştır. Gerek meâl gerekse tefsir kısmında Patanili Müslümanların özel durumunu dikkate aldığı görülmektedir. Bundan dolayı Patani bölgesinde yazılan en dikkat çekici tefsir çalışması olan *al-Bayan*'ın incelenmesi büyük bir önem arz etmektedir. Zira bu tefsir kitabı Patani bölgesinde Malayca olarak yazılan en önemli tefsir metinlerin biridir. Bölgede Tay dili ile yazılan eserler mevcut olmakla birlikte Malay dili ile yazılan kitapların sayısı sınırlıdır.

Anahtar Kelimeler: Tefsir, Japakiya, Tafsir al-Bayan, Patani, Malay Dünyası

Extended Summary: This study examines the tafsir studies of Patani Muslims, who constitute an important link of the Malay world, within the framework of Japakiya's *Tafsir al-Bayan*. Recent studies on various regions and basins clearly show that the tafsir literature does not only consist of Arabic books, and such a claim would not be an accurate approach in terms of the history of tafsir writing. In this study, the tafsir studies written in the basin located in the south of Thailand and known mostly as the Patani region in the classical period were briefly touched upon and the connection and relationship of the tafsir studies in the Malay world were examined in the sample of *Tafsir al-Bayan*. In addition, it was pointed out that Malay is a unifying language in the modern period as it was in the classical period, and the importance of understanding the situation of Malay in order to understand the nature of tafsir studies in the region was emphasized. The author Japakiya is a famous and influential inviter as well as a scholar in the Patani region. For this reason, he usually uses plain and understandable language in his books, except for his doctoral thesis written in Arabic. He wrote his work named *al-Bayan* in Malay based on this idea. It is seen that he takes into account the special situation of the Patani Muslims in both the translation and the tafsir part. Therefore, it is of great

importance to examine al-Bayan, the most remarkable tafsir work written in the Patani region. This is because this tafsir book is one of the most important tafsir texts written in Malay in the Patani region. Although there are works written in Thai language in the region, the number of books written in Malay is limited. Japakiya is a prolific writer who has served on important missions, and authored many books in Thailand, also is an important thinker who guides Pattani Muslims on a variety of issues. In addition to his duty as the rector of Yala Islamic University, he takes active roles in many civil society, education and invitation activities; He is a consultant to many institutions. About five thousand listeners attend his speech held at the Fatani Science Council on Saturdays. He made a great effort in changing and developing Yala Islamic College with the name of Yala Islamic University. The author follows a standard method in his book *Tafsir al-Bayan*. The content is generally shaped around this method. The author presents the basic information about the identities of the surahs under the title of "introduction". The author divides the verses containing the same theme in a surah into sections after the "introduction". Then, after giving the translation of the verse, he moves to the tafsir section in the footnote. In the tafsir section, without giving long and detailed information, he mentions other verses that deal with similar issues related to the relevant verse, together with their translations. Thus, it is understood that he gives importance to the method of "interpreting the Qur'an with the Qur'an" in the tafsir literature. Apart from this, it aims to understand the verse correctly by conveying the hadiths and the opinions of the commentators on the subject. Occasionally, the author tries to inform and raise awareness of the reader by revealing the basic messages that should be inferred from the verse in the footnote. The author prefers not to enter into theoretical discussions in the tafsir section. The main reason for this is probably to convey the main message of the Qur'an to the Pattani Muslims. In fact, in the pondok pesantren circles, known as classical madrasahs in the Malay world, *kia's* (professors) used Javanese, Sundanese, etc. for *santris* (students). Since the tafsirs written in local languages are accepted as distinguished, it cannot be said that sciences such as grammar (nahw, and sarf) and rhetoric take a critical place in Malay-Indonesian tafsir books. Because the main purpose of the commentaries written in Malay-Indonesian is not academic concern; they are mostly written for the purpose of educating and raising awareness of the public. From this point of view, commentators and scholars from Nusantara preferred to stay away from theoretical issues unless it was compulsory. Instead, they emphasized the guidance dimension of the Qur'an more in accordance with the purpose of the revelation. This is the main reason why many commentators who are pro-tajdid and ijihad do not give place to news originating from Israel (Isrā'īliyyāt), and weak, and fabricated narrations. Japakiya mentions scholars such as Tabari, Vahidi, Begavi, Qurtubi, Ibn Kathir, Suyuti, Shawkani as respected commentators. Besides, he states that there are acknowledged sources of tafsir written in Malay or Thai in Indonesia, Malaysia, and Thailand, he also indicates that they can be utilized. Especially, he considers works such as Ahmad Hassan Bandung's (1887-1958) *Al-Furqan Tafsir Qur'an*, and *Tafsir al-Qur'an dan Tafsirnya* published for the first time by the Indonesian Ministry of Religion as an official tafsir in Indonesia. In addition, he considers Tafsir Pimpinan *Ar-Rahman* (Abdullah Basmeih), which was published with the support of the Malaysian government and translated into many foreign languages such as Mandarin and English, as well as the work translated into Thai by Malik Fahd Printing House in Saudi Arabia as credible sources of tafsir. The main purpose of the tafsir studies carried out in the archipelago (Nusantara) is to convey the message of the Qur'an to the public and to raise the awareness of the people. When the fact Kaum Muda, who emerged as a reformist movement at the beginning of the 20th century, was influenced by the Wahhabi thought and the Manar school, is taken into consideration it is not difficult to determine the thoughts of the scholars of Nusantara regarding tafsir. The educational life of Japakiya in Arabia gives us some indications of which paradigm he was operating in. In addition, it is not a right approach to expect the author to tend to a theoretical understanding of tafsir in a process where

Muslims in Pattani region were faced with serious problems. It is clearly seen from the sources he used that Japakiya is well-versed in the science of tafsir. The author, who is basically content with the quotations he made from classical and modern tafsir sources, strives to bring the Pattani Muslims together with divine revelation rather than writing an original/different work. For this reason, it is observed that he avoids giving place to his own views.

Giriş

Avrupalılar tarafından uzun bir zaman boyunca sömürge altına alınan Mısır, Hindistan, Endonezya gibi ülkelerde 20. yüzyılda “öze dönüş” veya “asıl kaynaklara dönüş” şeklinde ifade edebilecek düşünceye bağlı olarak tefsir ilmi büyük bir ilgi görmüştür. Nitekim 20. yüzyılın başında Malay dünyasında (Nusantara’da) “Kempali kepada al-Quran dan Sunnah” şeklinde ifade edilen “Kur’ân ve Sünnet’e Dönüş” mottosu ciddi bir yankı bulmuş ve bu süreçten sonra Endonezya başta olmak üzere Malezya vb. ülkelerde bilginler tefsir ilmine bariz bir şekilde temayül göstermişlerdir.¹

Malay dünyası denilince akla gelen ilk ülke Endonezya’dır. Zira Endonezya dünyanın en kalabalık Müslüman ülkesi konumundadır. Malezya, Bruney Dârusselâm vb. ülkelerin İslam ile irtibatları güçlü olmasından dolayı burada yapılan tefsir çalışmalarının arka planını analiz etmek nispeten daha kolay görünmektedir. Ancak Singapur ve Tayland gibi Müslüman nüfusun daha az olduğu ülkelerde yapılan tefsir çalışmalarının mahiyetini tespit etmek tefsir tarihi yazımı açısından büyük bir önem taşımaktadır. Bu bağlamda Tayland’da Patanili Müslümanların tefsir ilmi ile olan bağlantı ve ilişkilerini doğru bir şekilde ortaya koymak, Malayca tefsir literatürünün daha somut ve yakın örnekler üzerinden anlaşılmasına katkı sağlaması açısından değerlidir.

Bu çalışma Tayland’a bağlı Patani bölgesindeki Müslümanların Malayca tefsir literatürüne dair katkılarını irdelemektedir. Son dönemlerde Malayca tefsir literatürüne çeşitli çalışmaları kazandırmayı başarabilen Japakiya’nın tefsirciliği incelenecek ve *al-Bayan* adlı eser bağlamında Tayland’daki tefsir çalışmalarının izi sürülecektir. Zira varoluş mücadelesi veren Patanili Müslümanların vahiy telakkileri ve bölgede karşılaştıkları birtakım çatışma ve sorunların Kur’ân’ı anlama biçimine etkisi genel olarak tefsir ilminin mahiyetini tespit etme konusunda önemli veriler sunacağı aşikârdır.

1. Tayland’da Tefsir Çalışmaları

1.1. Patanili Müslümanlar Hakkında Genel Bilgiler

Tayland’da tefsir çalışmaları derken aslında kastedilen alan Tayland’ın güney sahilinde ve Malezya sınırına yakın bir mıntıkada yer alan Patani bölgesidir. Klasik dönemde Patani Sultanlığı olarak bilinen bölge günümüzde Patani, Yala ve Narathiwat olmak üzere üç farklı eyaletten oluşmaktadır.² Satun ise Kedah Sultanlığı’na bağlıydı.³ Bu dört bölgenin çoğunluğu Malay asıllı Müslümanlardan oluşmaktadır. Ana dilleri Malaycadır. Akidede Sünnî amelde ise Şâfiî mezhebine bağlıdırlar.⁴

¹ Eyyüp Tuncer, *Endonezya’da Tefsir Çalışmaları ve Tefsir Ekolleri* (Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora, 2022), 558–575; Eyyüp Tuncer, *Malezya’da Tefsir Çalışmaları* (Ankara: Sonçağ Yayınları, 2022), 221–252; Eyyüp Tuncer, “Malay Dünyasında Dil Açısından Tefsir Çalışmalarının Mahiyeti”, *Sırat* 3/1 (2022), 29–51; Eyyüp Tuncer, “Malay Dünyasında Reformist Bir Hareket Olarak Kaum Muda: Endonezya ve Malezya Örneği”, *Tetkik* 2 (2022), 337–379.

² Yunil Amri Yunil Khairi, *Jatuhnya Kerajaan Patani dan Dampak Perubahan pada Kehidupan Masyarakat Melayu Patani* (Aceh: Universitas Islam Negeri Ar-Raniry, Skripsi, 2017), 5–6; Ahmad Suaedy, *Dinamika Minoritas Muslim Mencari Jalan Damai: Peran Civil Society Muslim di Thailand Selatan dan Filipina Selatan* (Cakarta: Puslitbang Lektur dan Khazanah Keagamaan, 2012), 42.

³ İsmail Hakkı Göksoy, “Tayland”, *TDV İslam Ansiklopedisi* (İstanbul: İSAM, 2011), 40/193.

⁴ Krş. Göksoy, “Tayland”, 40/191-194.

Müslümanların dinî çoğunluk oluşturmalarına rağmen 1909 yılında imzalanan Anglo-Siyam Antlaşması neticesinde Patani bölgesi Tayland'a bırakılmıştır.⁵ Patanililerin İslam dinini ne zaman kabul ettiği kesin olarak bilinmemekle beraber 1457 yılında Patani Kraliyet ailesinin İslam'a intisap etmesi neticesinde İslamiyet'in bölgede kalıcı bir şekilde yerleştiği kabul edilmektedir. Günümüzde Tayland'ın nüfusunun %95,6'sının Budizm'e müntesip olduğu bilinmektedir. Budizm'den sonra ikinci büyük dinin İslam olduğu kesin olmakla birlikte Patani'de yaşamını sürdüren Müslümanların sayısı hakkında kesin bir rakam verilmemektedir. Resmî istatistikler Müslüman nüfus oranını %4,6 olarak göstermektedir. Bunun yanı sıra Taylandlı bazı Müslüman araştırmacılar ve çeşitli sivil toplum kuruluşları bu oranın %7,5 ile %10 arasında hatta %15 civarında olduğunu ileri sürmektedirler.⁶

Bununla birlikte Tayland hükümetlerinin entegrasyon çalışmaları ve asimilasyon politikalarından dolayı Patanili Müslümanların sayısı hakkında nihaî bir bilgi vermek zor görünmektedir. Zira özgürlükleri kısıtlanan ve yaşam tarzlarına uzun bir zamandan beri müdahale edilen Patanili Müslümanlar bu olguyu asimilasyon olarak telakki etmektedirler. Son bir asırlık süreçte bütün sıkıntı ve olumsuz şartlara rağmen Patanili Müslümanların varoluş mücadelesinde önemli bir mesafe kat ettikleri söylenebilir. Bu bağlamda etnik ve dinî kimliklerini büyük oranda muhafaza etmeye muktedir olabilmişlerdir.⁷

1.2. Patani'de Tefsir Çalışmalarının Mahiyeti

Malay dünyasında nicelik ve nitelik açısından tefsir çalışmalarının en fazla üretildiği ülke Endonezya'dır. Endonezya'dan sonra ise Malezya gelmektedir.⁸ Singapur, Brunei Dârüsselâm ve Patani'de ise tefsir çalışmalarının sayılı olduğu görülmektedir. Bu durumun sosyo-kültürel, eğitim şartları, dinî özgürlük vb. birçok farklı nedenden kaynaklandığını ifade edebiliriz. Malay dünyasında Müslümanların azınlık olarak görüldüğü Patani bölgesinde tefsir çalışmalarının tarihi kökenini geriye götürmek mümkün görünmemektedir. Bunun nedenleri arasında olumsuz birçok şart ve neden saymak mümkün olmakla beraber esasında meselenin bir başka boyutu daha vardır. Bunu da iki madde hâlinde sıralamak mümkündür.⁹

a) Arapça tefsir kaynakları ile yetinme

b) Malayca tefsir kaynakları ile yetinme

20. yüzyıla kadar ciddi bir tefsir külliyyatının varlığından bahsetmek mümkün görünmemektedir. Birçok Müslüman toplumunda görüldüğü gibi âlimler daha çok muteber ve mutemet olarak nitelendirdikleri Arapça tefsir kaynakları ile yetinmekteydiler. Malay dünyasında klasik dönemde özellikle *Celâleyn*, *Beyzâvî*, *Hâzîn* gibi tefsirler müracaat edilen temel kaynaklar arasında yer almaktaydı.¹⁰ Bununla birlikte Açe Sultanlığı'nda yazılan ve klasik dönemde Malay dünyasında yazılan Malayca ilk tam tefsir çalışması Tercümânü'l-müstefid'in bölgedeki Müslümanların ciddi bir şekilde ilgisine mazhar olduğu görülmektedir. 1675 yılında yazıldığı tahmin edilen eserin İstanbul başta olmak üzere Mısır, Singapur, Hindistan gibi çeşitli ülkelerde farklı

⁵ Yunil Khairi, *Jatuhnya Kerajaan Patani*, 1.

⁶ Ulusal İstatistik Ofisi'nin 2000 senesinde yaptığı araştırmaya göre Tayland nüfusunun %99,37'si belli bir dine müntesiptir. Budizm %93,83 oranında ilk sırada yer alan din konumunda iken İslam %4,56'lık bir oranla ikinci sırada yer almaktadır. Hristiyanlık, Hizduizm, Konfüçyanizm vb. diğer dinler ise %1'lik dilimin altındadır. Bununla birlikte Budizm'in oranını %85-90 civarında olduğunu Müslümanların ise %10'lık bir orana sahip olduğunu dile getiren çeşitli araştırmacılar mevcuttur. Bu verileri krş. Suaedy, *Dinamika Minoritas Muslim*, 42; Kassamara Sornsawan, *Tayland'da İslâm Din Eğitimi Devlet ve Özel Okullarının Gelişme ve Problemleri* (Bursa: Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans, 2019), 6.

⁷ Göksoy, "Tayland", 40/192.

⁸ Tuncer, *Endonezya'da Tefsir Çalışmaları*, 558-575; Tuncer, *Malezya'da Tefsir Çalışmaları*, 221-252; Tuncer, "Malay Dünyasında Dil Açısından Tefsir Çalışmalarının Mahiyeti", 29-51.

⁹ Krş. İsmail Lutfi Japakiya, *Pedoman Halaqah al-Quran* (Tayland: Fatoni University, 1435/2014), 74-75.

¹⁰ Krş. Peter G. Riddell, "Camb. MS Or. li. 6.45: The Oldest Surviving Qur'anic Commentary from Southeast Asia", *Journal of Qur'anic Studies* 16/1 (2014), 120-139; Peter G. Riddell, "Earliest Quranic Exegetic Activity in the Malay Speaking States", *Archipel* 38 (1989), 107-124.

baskılarla neşredilmesi bu tespiti desteklemektedir.¹¹ Bir cüz/fragment olan *Tefsîru sûreti'l-Kehf* in ise 17. yüzyılında başında yazıldığı düşünülmektedir. 19. yüzyılda yazılan ve günümüze kadar ulaşan *Ferâizu'l-Kur'ân* isimli çalışma ise Kur'ân'ın miras ayetlerini ele almakta ve dört-beş sayfayı geçmemektedir.¹²

Tercümânü'l-müsteffid hâricinde 20. yüzyıl Endonezya'sında yazılan birçok önemli tefsir çalışmasının Malezya, Singapur, Brunei Dârusselâm, Patani vb. ülke ve bölgelerde yayılması aslında bölgedeki tefsir çalışmalarının mahiyetini incelerken Arapça tefsir kaynakları ile birlikte Malayca faktörünün dikkate alınması gerektiğine işaret etmektedir. Bu bağlamda Müslümanların varlık gösterdikleri bölgelerde Malaycanın ortak dil (lingua franca) olduğunu ve Endonezya'nın resmî dili Endonezcenin temelde Malaycadan alındığı gerçeğini hesaba katarak Malayca tefsir literatürünün incelenmesi gerekmektedir.¹³ Dolayısıyla Patani Müslümanlarının da dâhil olduğu Malayca dil ailesine bağlı olan veya Malayca'yı iletişim dili olarak kullanan Müslümanların herhangi bir bölgede Malayca-Endonezce olarak yazılan tefsir çalışmalarını anlamaları güç değildi. Bu bağlamda Malay dünyasının entelektüel birikimini bir bütün olarak değerlendirmek ve tefsir çalışmalarını bu bütünün bir parçası olarak görmek daha doğru neticelere ulaşmamıza zemin hazırlayacaktır.¹⁴

Patanili Müslümanların ana dilleri Malayca olmakla birlikte ülkenin resmî dili Tayca olduğundan Tayca'yı da bilmektedirler. Buna bağlı olarak her iki dilde tefsir çalışmaları yapılmıştır. Ancak bölgede Tayca olarak yazılan tefsir çalışmalarının Malaycadan daha fazla olduğu görülmektedir. Tayca yazılan tefsir eserleri şunlardır:¹⁵

a) Şeyhulislâm Tuan Suwanasat: *al-Qur'an dan Pengertiannya dalam Bahasa Thai*. Eser toplam altı ciltten oluşmaktadır.

b) Barkat Seyam Wala: *al-Qur'an dan Pengertiannya*.

c) Dirik Kul Siri Sawat: *al-Qur'an dan Pengertiannya*.

d) Marwan Sama'un: *al-Qur'an dan Pengertiannya*.

e) Persatuan Alumni Bahasa Arab: *al-Qur'an dan Pengertiannya*.

d) Syakirin Bunmalord: *al-Qur'an dan Pengertiannya*.

e) Nik Hasan bin Nik Mahmud: *al-Qur'an dan Pengertiannya dalam Bahasa Tai*.

Bu eserler dışında Sonthon Malati, Seyyid Kutub'un *fi Zilâli'l-Kur'ân*'ının ilk iki cildini; Banchong bin Kasim ise Mevdûdî'nin *Tefhîmu'l-Kur'ân*'ının sekiz cildini tercüme etmeyi başarmıştır.¹⁶

Patanili Müslümanlardan Nik Hasan bin Nik Mahmud Tayca tefsir çalışması dışında Malayca olarak İhlâs (1998), Asr (2001), Fâtiha (2006), Kâfirûn (2006) sûreleri ile ilgili kısa tefsir çalışmalarını neşretmiştir. Bununla birlikte tefsir ile ilgili olarak *Ayat-ayat Mengenai Dadah dan Judi* (2004) ve *Ayat-ayat Mengenai Syirik* (2008) adında çeşitli çalışmaları mevcuttur.¹⁷

Araştırmamıza konu olan Japakiya 1979 yılından itibaren günümüze kadar Malayca olarak çeşitli tefsir çalışmalarını telif ederek Patani bölgesindeki en güçlü müfessir figürüne sahip olduğu anlaşılmaktadır. Bu açıdan Japakiya'nın Patani'de Malayca tefsir literatürüne önemli bir katkı sunduğu aşikârdır. Patani'de henüz Malayca olarak yazılan tam bir tefsir çalışması mevcut değildir.

¹¹ M. Nurdin Zuhdi, *Dialog Intelektual Tafsir Nusantara: Melacak Trend Penafsiran Al-Qur'an di Indonesia dalam Kancah Pemikiran Tafsir Kontemporer (2000-2010)* (Yogyakarta: Kaukaba Dipantara, 2016), 64; Moch Nur Ichwan, "Literatur Tafsir Qur'an Melayu-Jawi di Indonesia: Relasi Kuasa, Pergeresan dan Kematian", *Visi Islam* 1/1 (2002), 17.

¹² Bk. Ichwan, "Literatur Tafsir Qur'an Melayu-Jawi", 15.

¹³ Krş. Hamka, *Tafsir Al-Azhar* (Singapur: Pustaka Nasional PTE LTD, 2001), 1/3.

¹⁴ Krş. Muhammad Ariff Ahmad (ed.), " [Pertumbuhan dan Perkembangan Bahasa Melayu]" (1992), 157-180.

¹⁵ Bk. Rorsuedee Salaeh – Ishak Suliaman (ed.), " [Dr. Ismail Lutfi: Peranannya dalam Penulisan Tafsir Qur'an di Selatan Thailand]" (Universiti Malaya 2011), 317.

¹⁶ Salaeh – Suliaman, *Ismail Lutfi*, 317.

¹⁷ Bk. Mustaffa Abdullah, *Khazanah Tafsir di Nusantara* (Kuala Lumpur: Universiti Malaya, 2011), 240.

Japakiya'nın *al-Bayan* projesi henüz bitmemiş olmakla birlikte alanında büyük bir boşluğu kapattığı ifade edilebilir.¹⁸

2. İsmail Lütfi Japakiya

Tam adı İsmail b. Abdurrahman b. Abdullatif b. Hasan Japakiya (Chapakia) şeklindedir. 1950 yılında Mekke'de dünyaya geldi. Bundan dolayı Hacı İsmail Lütfi (Haji Ismail Lutfi) olarak bilinmektedir. Küçük yaşta Kur'ân'ı annesi Nik Aminah binti Nik Husen'den öğrendi. Henüz altı yaşında iken memleketine döndü ve iki yıl boyunca Pondok Padang Ru'da eğitim hayatına devam etti. Daha sonra ilköğretim okuluna başladı. On bir yaşında dördüncü sınıfı bitirdi. İlköğretimden mezun olduktan sonra üç yıl boyunca ortaokula devam etti. 1976'da Medine İslam Üniversitesi'nde lisansa; 1980'de ise İmam Muhammed b. Suud İslam Üniversitesi'nde yüksek lisansa başladı. 1986 yılında aynı üniversitede doktorasını tamamladı.¹⁹ Doktora tez konusu *İhtilâfu'd-dâreyn ve eseruhu fi ahkâmi'l-munekâhât ve'l-muâmelât* şeklindedir. Eser, 1988 yılında Mısır'da ikinci defa basılmıştır.²⁰

Japakiya Tayland'da önemli görevler icra eden ve birçok kitap telif eden üretken bir yazar; Patanili Müslümanlara çeşitli konularda rehberlik eden önemli bir düşünürdür. Yala İslam Üniversitesi rektörlüğü görevinin yanı sıra birçok sivil toplum, eğitim ve davet faaliyetlerinde aktif roller üstlenmekte; birçok kuruma danışmanlık yapmaktadır. Cumartesi günleri Fatani İlim Meclisi'nde düzenlenen konuşmasına yaklaşık beş bin civarında dinleyici katılmaktadır. Yala İslam Koleji'nin Yala İslam Üniversitesi adı ile değiştirilmesinde ve geliştirilmesinde büyük bir gayret göstermiştir.²¹

Henüz on yedi yaşında iken yazım faaliyetlerine başlayan Japakiya birçok kitap yazmıştır. Arapça ve Malayca dilinde kitap yazan müellifin birçok eseri farklı mütercimler tarafından Tay diline tercüme edilmiştir. Bazı eserleri şunlardır: *Ringkasan Dalil Iktikaf* (Kısaca İtikaf Delilleri), *Risalah 'Aid al-Fitr dan al-Adhha* (Ramazan ve Kurban Bayramı Risalesi), *Risalah Qiam al-Layl* (Gece İbadeti Risalesi), *Ringkasan Sejarah Islam* (Kısa İslam Tarihi), *Sinarian Agama* (Dinî Parıltılar), *Ringkasan Peristiwa Isra' dan Mikraj* (Özetle İsrâ ve Mirac Hadisesi), *Risalah Banjir* (Sel Baskınları Risalesi), *Risalah Ukhwah Islamiah* (İslam Kardeşliği Risalesi), *al-Qiraat wa al-Mutalaat* (Okumalar ve Mütalaalar) *Perintis Bacaan* (Okuma Rehberi/Öncüsü), *Tunas Bahasa*. Bu eserleri dışında çalışmamıza konu olan *Tafsir al-Zikr* ve *Tafsir al-Bayan* adında farklı zaman dilimlerinde yayımlanan tefsir kitapları mevcuttur.²²

Japakiya, *al-Zikr* (ez-Zikr) olarak başladığı tefsir projesi kapsamında Fâtiha (1979), Müddesir ve Müzzemmil (1990), İhlâs (1996) sûrelerinin tefsirlerini yayımlamıştır. Bilindiği üzere Kur'ân'ın isimlerinden biri de "ez-Zikr" kelimesidir.²³

Daha sonra yayımladığı tefsir çalışmalarında al-Bayan (el-Beyân) başlığını kullanmıştır. Bu isimlendirmenin gerekçesi olarak Rahmân sûresi 55/4. ayette geçen "*Allah insana beyanı öğretti*" ifadesini göstermektedir. Japakiya bu başlık altında Vâkıa (1995), Yâsin (1996), Lokmân (1996), Hucurât (1996), İbrâhîm (1997), Kiyâme (1997), Nûh (1998), Kâf (1998), Kamer (1998), Mü'minûn (1998), Cin (1999), Mülk (1999), Alak (1999), Kadr (1999), Münâfikûn (1999), Tegâbun (2000), Talâk (2000), Tahrîm (2000), Hadîd (2000), Tîn (2000), Haşr (2000), Haşr (2001), Rûm (2001), Ahzâb (2002), İhlâs (2002), Felak (2001), Nâs (2002), Meâric (2002), Beyyine (2003), Zilzâl (2003),

¹⁸ Krş. Salaeh – Suliaman, *Ismael Lutfi*, 322.

¹⁹ Abdullah, *Khazanah Tafsir*, 234; Salaeh – Suliaman, *Ismael Lutfi*, 318-319.

²⁰ Bk. Ismael Lutfi Japakiya, *İhtilâfu'd-dâreyn ve eseruhu fi ahkâmi'l-munekâhât ve'l-muâmelât* (Mısır: Dârusselâm, 1998).

²¹ Salaeh – Suliaman, *Ismael Lutfi*, 319; Abdullah, *Khazanah Tafsir*, 234.

²² Salaeh – Suliaman, *Ismael Lutfi*, 320; Abdullah, *Khazanah Tafsir*, 234.

²³ Bk. Burhânuddîn Zerkeşî, *el-Burhân fi ulûmi'l-Kur'ân*, nşr. Muhammed Ebu'l-Fadl İbrahim (Dâru İhyâi'l-Kutub, 1957), 1/274; Abdurrahman Celâleddîn Süyûtî, *el-İtkân fi ulûmi'l-Kur'ân*, nşr. Muhammed Ebu'l-Fadl İbrahim (Mısır: el-Heyetu'l-Mısriyye, 1974), 1/179.

Bakara (2005), Nahl (2008-2009), Âl-i İmrân (2010), Furkân (2014), Şuarâ (2018), Fetih (2019), Yûsuf (2021) gibi sûreleri ile ilgili tefsir çalışmalarını neşretmiştir.²⁴

3. Tafsir al-Bayan

Bu başlık altında Tafsir al-Bayan dil ve üslup, model, yöntem ve muhteva açısından incelenecektir. *Tafsir al-Bayan* söz konusu hususlarda Malay dünyasındaki diğer tefsir kaynakları ile mukayese edilecek ve özelde Patani genelde ise Malay dünyasındaki yeri ve ilmî değeri tespit edilmeye çalışılacaktır. *al-Bayan* farklı zaman dilimlerinde neşredildiği için son baskıları esas kabul edilecektir.

3.1. Dil ve Üslup

Malay dünyasında klasik dönemde yazılan birçok eserin dili Malaycadır. Açe Sultanlığı'nda başta eğitim ve dinî yaşam olmak üzere Malay-İndo kültürünün gelişmesinde önemli katkıları bulunan Hamza Fansûrî (öl. 999/1590) öğrencisi/halifesi/dostu Şemseddîn-i Sumatrânî (öl. 1040/1630), Nureddin er-Rânîrî (öl. 1068/1658), Abdür-rauf es-Sinkilî (öl. 1105/1693) gibi âlimler eserlerini Malayca (بهاس ملايو) olarak telif etmişlerdir.²⁵

20. yüzyılda ise Malay dünyasında özellikle Endonezya'da millî ve dinî bir uyanışın varlığına şahit olmaktayız. Buna bağlı olarak tecdit ve içtihat yanlısı yenilikçi düşünür ve bilginler Latin alfabesinin kullanılması gerektiğini dile getirmişlerdir. Endonezya'da 20. yüzyılın ilk yarısında Latin alfabesinin kullanımı gittikçe yaygınlık kazanmıştır. Klasik medreselerde Cavaca, Sundaca vb. yerel diller müstesna kabul edildiğinde Endonezya dili ve Latin alfabesi ile dinî metinlerin üretildiği bilinmektedir.²⁶ Ancak Endonezya'ya nispeten Malezya'da özellikle tefsir kitaplarının yazımında Cava alfabesi başka bir ifade ile Arap pegonun kullanımı yakın zamanlara kadar devam etmiştir.²⁷

Patani'de ise tefsir kitaplarının Malayca olarak Arap pegon (Cava alfabesi) ile yazılmaya devam ettiği görülmektedir. Buna bağlı olarak Japakiya al-Bayan isimli tefsir çalışmalarını Arap pegon başka bir ifade ile Cava alfabesi ile telif etmiştir.²⁸ Japakiya dışında Nik Hasan bin Nik

²⁴ Bk. Ismail Lutfi Japakiya, *Tafsir al-Bayan Surah al-Waaqiah* (Tayland: Majlis al-İlmi, 1416/1995); Ismail Lutfi Japakiya, *Tafsir al-Bayan Surah Yasin* (Tayland: Majlis al-İlmi, 1417/1996); Ismail Lutfi Japakiya, *Tafsir al-Bayan Surah al-Muminun* (Tayland: 1419/1998); Ismail Lutfi Japakiya, *Tafsir al-Bayan Surah al-Alaq dan al-Qadr* (Tayland: Majlis al-İlmi, 1420/1999); Ismail Lutfi Japakiya, *Tafsir al-Bayan Surah al-Jin* (Tayland: Majlis al-İlmi, 1420/1999); Ismail Lutfi Japakiya, *Tafsir al-Bayan Surah al-Mulk* (Tayland: Majlis al-İlmi, 1420/1999); Ismail Lutfi Japakiya, *Tafsir al-Bayan Surah al-Hadid* (Tayland: Majlis al-İlmi, 1421/2000); Ismail Lutfi Japakiya, *Tafsir al-Bayan Surah at-Taghabun* (Tayland: Majlis al-İlmi, 1421/2000); Ismail Lutfi Japakiya, *Tafsir al-Bayan Surah at-Tahrim* (Tayland: Majlis al-İlmi, 1421/2000); Ismail Lutfi Japakiya, *Tafsir al-Bayan Surah at-Talaq* (Tayland: Majlis al-İlmi, 1421/2000); Ismail Lutfi Japakiya, *Tafsir al-Bayan Surah at-Tiin* (Tayland: Majlis al-İlmi, 1421/2000); Ismail Lutfi Japakiya, *Tafsir al-Bayan Surah al-Hashr* (Tayland: Majlis al-İlmi, 1422/2001); Ismail Lutfi Japakiya, *Tafsir al-Bayan Surah ar-Rum* (Tayland: Majlis al-İlmi, 1422/2001); Ismail Lutfi Japakiya, *Tafsir al-Bayan Surah al-Ahzab* (Tayland: Majlis al-İlmi, 1423/2002); Ismail Lutfi Japakiya, *Tafsir al-Bayan Surah al-Ikhlâs al-Falaq dan al-Nas* (Tayland: Majlis al-İlmi, 1423/2002); Ismail Lutfi Japakiya, *Tafsir al-Bayan Surah al-Maarij* (Tayland: Majlis al-İlmi, 1423/2002); Ismail Lutfi Japakiya, *Tafsir al-Bayan Surah al-Bayyinah dan az-Zalzalah* (Tayland: Majlis al-İlmi, 1424/2003); Ismail Lutfi Japakiya, *Tafsir al-Bayan Surah al-Baqarat* (Tayland: Majlis al-İlmi, 1430/2009); Ismail Lutfi Japakiya, *Tafsir al-Bayan Surah an-Nahl* (Tayland: Majlis al-İlmi, 1430/2009); Ismail Lutfi Japakiya, *Tafsir al-Bayan Surah al-Furqan* (Tayland: Majlis al-İlmi, 1436/2014); Ismail Lutfi Japakiya, *Tafsir al-Bayan Surah al-Fath* (Tayland: Majlis al-İlmi, 1440/2019); Ismail Lutfi Japakiya, *Tafsir al-Bayan Surah ash-Shu'ara* (Tayland: Majlis al-İlmi, 1440/2018); Ismail Lutfi Japakiya, *Tafsir al-Bayan Surah Yusuf* (Tayland: Majlis al-İlmi, 1442/2021).

²⁵ Bk. Eyyüp Tuncer, "Malay Dünyasının İlk Mutasavvif Şairi Hamza Fansûrî'nin İkan Tunggal Şiiri Bağlamında Vahdet-i Vücûd Anlayışı", *İslam Tetkikleri Dergisi* 11/1 (2021).

²⁶ Siti Mariatul Kiptiyah, *Warisan Islam Nusantara: Tafsir Al-Quran Carakan dan Narasi Reformisme* (Semarang: ELSA Press, 2020), 45-46; Siti Mariatul Kiptiyah, "Tradisi Penulisan Tafsir Al-Qur'an Bahasa Jawa", *Jurnal Lektur Keagamaan* 15/2 (2917), 421; Islah Gusmian, "Tafsir Al-Qur'an Bahasa Jawa: Peneguhan Identitas, Ideologi, dan Politik", *Suhuf* 9/1 (2016), 143.

²⁷ Hacı Muhammed Saîd, *Tefsiru nûri'l-ihsân* (Patani/Tayland: Matbaatu İbn Helâbî, 1391); Dato Hacı Muhammed Nûr, *Ramuan Rapi dan Erti Surah al-Kahfi* (Malezya: Dar Al-Naim, 2015); Nik Muhammed Edîb, *Rahsia Mengadap Tuhan* (Malezya: Kota Bharu, 1983).

²⁸ Örnek için bk. Japakiya, *al-Bayan an-Nahl*.

Mahmud'un Malayca olarak İhlâs (1998), Asr (2001), Fâtiha (2006), Kâfirûn (2006) sûreleri ile ilgili kısa tefsir çalışmalarını ve *Ayat-ayat Mengenai Dadah dan Judi* (2004) ve *Ayat-ayat Mengenai Syirik* (2008) gibi çeşitli kitaplarını Malay dili ve Arap pegon ile yazdığı bilinmektedir.²⁹

Japakiya'nın dil ve üslubunu yakından görmek için şöyle bir örnek vermemiz mümkündür:

Nahl Sûresi 16/93. Ayet

دان جك الله مڭهندقكى نسجاي اي منجاديكن كامو سمو ساتو أومة
سهاج. تنافى الله مپستكن سياف يڭ دكهندقكىن. دان ممبري فرتنجوق
هداية كفدا سياف يڭ دكهندقكىن. دان سسوڭكوهن كامو اكن تتف
دتان تنتغ اف يڭ تله كامو كرجاكن.

سورة النحل آية 93
وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَجَعَلَكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَلَكِنْ
يُضِلُّ مَنْ يَشَاءُ وَيَهْدِي مَنْ يَشَاءُ
وَلِنَسْأَلَنَّ عَمَّا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ.

Müellif Japakiya âlim kimliğinin yanında aynı zamanda Patani bölgesinde meşhur ve etkili bir davetçidir. Bundan dolayı Arapça olarak yazdığı doktora tezi dışında genellikle kitaplarında sade ve anlaşılır bir dil kullanmaktadır. Malayca *al-Bayan* isimli eserini bu düşünceye bağlı olarak kaleme almıştır. Gerek meâl gerekse tefsir kısmında Patanili Müslümanların özel durumunu dikkate aldığı görülmektedir. Bu meyanda söz konusu ayetin meâlini şu şekilde vermektedir: “*Ve Allah irade etmiş olsaydı kesinlikle hepinizi tek bir ümmet kıları. Fakat Allah dilediğini şaşırır ve dilediğine hidayet bahşeder. Muhakkak ki O eylemiş olduğunuz her şey hakkında sizi sorguya çekecektir.*”³⁰ Müellif dipnotta ayetin tefsiri ile ilgili verdiği bilgilerde dil ve üslup açısından aynı sadeliği korumaktadır.³¹

Müellif ayetlerin tercümesinde genellikle lafzî bir yöntem izlemektedir. Malayca çeviri konusunda oldukça maharetli ve yetkin olduğu açıkça hissedilmektedir. Açıklamaya gereksinim duyulan ifadeler varsa bunu parantez içerisinde göstermeyi tercih etmektedir. Müellifin tercüme tekniğini daha yakından görmek için bir başka örneği şu şekilde vermemiz mümkündür:³²

“Allah ile olan sözleşmenizi çok ucuz bir fiyat
(dünya) karşılığında değiş-tokuş yapmayın! Şayet
biliyorsanız kesinlikle Allah katında olan sizin için
daha güzeldir/iyidir.”³³

دان جاغنهله كامو توكر فرجنجين مو دغن الله
دغن هرگا (دنیا) يڭ ساغه موره. سسوڭكوهن
اف يڭ ادا دسيسى الله ايتوله يڭ لبيه بايك باكىمو
جك كامو مڭتهوي.

Müellif Nahl sûresinin 95. ayetini Malayca dil yapısına uygun bir şekilde literal olarak tercüme etmiştir. Ayrıca Kur’ân’da geçen “sabır, sâlih amel, imân, şeytan, âyet, kudus, hidâyet, İslâm, Arap, fasih, küfür, azap, kâfir, Allah, şek, âahiret, cihat, ümmet, zâlim, resûl, helal-harâm, şükür ibâdet, nimet, kader, cahil, cehâlet, müşrik, hanif, hikmet, takvâ” gibi birçok kelimeyi olduğu gibi Malaycaya aktarmış; bunların yerine Malayca alternatif sözcük ve kavramları tercih etmemiştir. Bununla birlikte zaman zaman dalâleti “şaşırmak”; ihsanı “iyilik yapmak”, istikameti “doğruluk” vb. kavramlarla karşıladığı görülmektedir.³⁴ Müellifin bu yöntemi Malaycanın tabiatından kaynaklanmaktadır. Çünkü uzun yıllardan beri dinî metinlerin yazımında Malayca kullanılmış ve bu tür İslâmî kavramlar zamanla Malaycaya kazandırılmıştır. Dolayısıyla söz konusu kavramlar halkın bigâne kaldığı kapalı ve anlaşılmasız mefhumlar değildir. Aynı durumu Sinkilî’nin *Tercümânü’l-müstefîd*’inde ve Saîd Kadehî’nin *Tefsîru nûri’l-ihsân*’ında görmek mümkündür.³⁵

Bir başka tercüme örneğini İhlâs sûresinden verebiliriz:

- (1) سبدا كنله: دپاله الله يڭ مها إسا.
- (2) الله اياه توهن يڭ برتومفو كفد اياه سكل سواتو.
- (3) دي تپاد برانق دان تپدق فول دفر انقكن.

²⁹ Abdullah, *Khazanah Tafsir*, 240.

³⁰ Bk. Japakiya, *al-Bayan an-Nahl*, 5.

³¹ Bk. Japakiya, *al-Bayan an-Nahl*, 5-6.

³² Japakiya, *al-Bayan an-Nahl*, 6.

³³ en-Nahl 16/95.

³⁴ Japakiya, *al-Bayan an-Nahl*, 5-28.

³⁵ Örnekler için bk. Abdür-raûf Fansurî Sinkilî, *Tercümânü’l-müstefîd* (Mısır: Matbaatu Mustafa el-Bâbî el- Halebî, 1370/1951), 1-50; Saîd, *Tefsîru nûri’l-ihsân*, 1/1-50.

(4) دان تيدق ادا سؤڧ فون يڧ سبندىڧ دي.

Ferman buyur ki: Allah yegânedir; tektir.

Allah, her şeyin odak noktası olan bir tanrıdır.

Doğarak var olmamış ve aynı şekilde doğurmamıştır.

*Onun aynısı; benzeri mevcut değildir.*³⁶

Japakiya İhlâs sûresinin tercümesinde oldukça yalın bir dil kullanmış ve Malayca edebiyatının inceliklerini ustaca sergilemiştir. Bunun birkaç somut örneğini İhlâs sûresinde bulmak mümkündür. Müellif birçok Endonezce ve Malayca meâllerin aksine “söyle” ifadesi yerine daha çok Tanrı, peygamber ve krallar için kullanılan “ferman buyur; emret” ifadesini yeğlemiştir. Aynı şekilde birçok Endonezce ve Malezyalı müfessirin tercih ettiği üzere “Ahad” sıfatını “Esa” olarak tercüme etmiştir. Bu kelime sayısal birden ziyade “yegâne, münferit” gibi anlamlara gelmektedir ve Sanskritçe kökenli bir sözcüktür. “Samed” kelimesini ise “odak noktası” veya “dayanak kaynağı” olarak Türkçeye tercüme edilebilecek bir kavramla karşılamıştır. Diğer ayetlerin çevirisinde ise örnekte görüldüğü üzere açık bir üslup ve dil kullanarak Patanili Müslümanların rahat bir şekilde anlayabileceği bir tefsir metnini ortaya koymayı başarmıştır.³⁷

3.2. Model

Tafsir al-Bayan model açısından özellikle Endonezya’da bağımsızlık öncesi yazılan Endonezce tefsir çalışmalarına benzemektedir. Yukarıda Nahl sûresinin 16/93. ayeti bağlamında verilen örnekten açıkça görüldüğü gibi aynı sayfa içinde olacak şekilde Arapça ayet metni sağ tarafta; Arap pegon ile yazılan tercüme metni ise sol tarafta verilmiştir. Bunun somut örneklerini Mahmud Yunus’un (1899-1982) *Tafsir Al-Quran Karim*’i ile Ahmad Hassan Bandung’un (1887-1958) *Al-Furqan Tafsir Qur’ân*’ında bulmak mümkündür.³⁸

Ayrıca tefsir bölümünün dipnotta verilmesi açısından *al-Bayan* tamamen *Tafsir Al-Quran Karim* ve *Al-Furqan Tafsir Qur’ân*’a benzemektedir. Mahmud Yunus’un açıklamalarına göre böyle bir yöntem Kur’ân’ın temel mesajını aktarmak açısından daha sağlıklıdır. Zira ona göre bu model sayesinde okuyucu Kur’ân’ın saf ve öz anlamını tefsir sadedinde yapılan yorumlardan daha rahat bir şekilde ayıracak ve böylelikle Kur’ân metni ile doğrudan muhatap olma imkânını elde edecektir.³⁹ Müellif Japakiya’nın bu modeli seçmesi ile ilgili herhangi bir açıklaması mevcut değildir. Ancak yaygın olan bu modeli seçtiğine göre böyle bir amacı güttüğü ileri sürülebilir.

3.3. Yöntem ve Kaynakları

Müellif *Tafsir al-Bayan* isimli eserinde standart bir yöntem takip etmektedir. Muhteva genel olarak bu yöntem etrafında şekillenmektedir. Müellif sûrelerin kimlikleri hakkındaki temel bilgileri “mukaddime” başlığa altında sunmaktadır. Sırasıyla şu konuları işlemektedir:⁴⁰

- a) Sûrelerin isimleri (esmâu’s-süver)
- b) Sûrelerin iniş yerleri (Mekkî-Medenî)
- c) Sûrelerin iniş nedeni (esbâb-ı nüzûl)

³⁶ Örnekler için krş. Japakiya, *al-Bayan al-Ikhlâs*, 16–19.

³⁷ Örnekler için krş. Japakiya, *al-Bayan al-Ikhlâs*, 16–19.

³⁸ Geniş bilgi için bk. Mahmud Yunus, *Tafsir Al-Quran Karim* (Malezya: Klang Book Centre, 2003); Ahmad Bandung Hassan, *Al-Furqan Tafsir Qur’an* (Surabaya: Penerbit Al-Ikhwân, 1956).

³⁹ Yunus, *Tafsir Al-Quran Karim*.

⁴⁰ Örnekler için bk. Japakiya, *al-Bayan al-Ikhlâs*, 6–19; Japakiya, *al-Bayan al-Hadid*, 9–12; Japakiya, *Tafsir al-Bayan at-Talaq*, 7–11; Japakiya, *al-Bayan al-Alaq dan al-Qadr*, 7–14; Japakiya, *al-Bayan al-Hashr*, 8–11; Japakiya, *al-Bayan at-Tiin*, 4–7; Japakiya, *al-Bayan al-Ahzab*, 13–16; Japakiya, *al-Bayan ar-Rum*, 10–17; Japakiya, *al-Bayan al-Muminun*, 11–15; Japakiya, *al-Bayan al-Bayan al-Yasin*, 11–15; Japakiya, *al-Bayan al-Waagiah*, 4–5; Japakiya, *al-Bayan ash-Shu’ara*, 13–17; Japakiya, *al-Bayan al-Bayyinah*, 4–7; Japakiya, *al-Bayan al-Maarif*, 6–9; Japakiya, *al-Bayan al-Furqan*, 11–12; Japakiya, *al-Bayan at-Taghabun*, 6–7; Japakiya, *al-Bayan at-Tahrim*, 6–13; Japakiya, *al-Bayan Yusuf*, 3–7; Japakiya, *al-Bayan al-Mulk*, 8–11; Japakiya, *al-Bayan al-Jin*, 5–10.

d) Sûrelerin fazileti (fezâilu's-süver)

e) Sûrelerin ana temaları ve hedefleri (makâsidu's-süver)

Müellif "mukaddime" den sonra bir sûrede aynı temayı içeren ayetleri bölümlere ayırmaktadır. Daha sonra ise ayetin tercümesini verdikten sonra dipnotta tefsir bölümüne geçmektedir. Tefsir bölümünde uzun ve detaylı bilgiler vermeksizin daha çok ilgili ayet ile alakalı benzer konuyu işleyen diğer ayetleri meâlleri ile birlikte zikretmektedir. Böylelikle tefsir literatüründe "Kur'ân'ı Kur'ân ile tefsir etme" yöntemine önem verdiği anlaşılmaktadır. Bunun dışında konu ile ilgili hadisleri ve müfessirlerin görüşlerini aktararak ayetin doğru bir şekilde anlaşılmasını amaçlamaktadır.⁴¹ Müellif zaman zaman dipnotta ayetten çıkarılması gereken temel mesajları serdederek okuyucuyu bilgilendirmeye ve bilinçlendirmeye çalışmaktadır.⁴²

Örneğin *al-Bayan*'da Tîn sûresinin kimliği çerçevesinde isminin mahiyetine kısaca temas edildikten sonra Mekke'ye olduğuna ve toplam beş âyetten oluştuğuna dair bilgi verilmiştir. Sûrenin faziletiyle ilgili olarak Berâ b. Âzib'ten şu rivayet aktarılmıştır: "Resûlullah bir yolculukta iken yatsı namazının bir rekâtını Tîn sûresi ile okudu. Sesi ve kıraati ondan daha güzel bir kimse işitmedim." Aynı şekilde Meymûn b. el-Evdî şu rivayeti aktarmıştır: "Ömer b. Hattâb ile akşam namazını kıldık. Birinci rekâtta Tîn sûresini ikinci rekâtta ise Fîl/Kureyş sûresini okudu." Müellif sûrenin ana konuları arasında ise şunları aktarmaktadır:

a) Yüce Allah Tîn sûresinde zeytin, incir, Sînâ Dağı'na ve Beled-i Emîn'e yemin ederek bu üç şeyin değerini vurgulamıştır. Aslında zeytin ve incir peygamberlerin merkezlerinden biri olan Beytülmakdis'e başka bir ifade ile Hz. İsa'nın nübüvvetine işaret etmektedir. Tûr Dağı Hz. Musa'nın, Beled-i Emîn olan Mekke ise Hz. Muhammed'in peygamberliğini ifade etmektedir.

b) Allah Teâlâ insanları farklı sınıflara ayırarak yaratmıştır. İnsandan istenen şeyler iman ve sâlih ameldir; dünya ve ahiretini mamur etmesidir. Bu bağlamda aklın bizatihi kendisi İslam'ın hak din olduğuna delalet etmektedir.

c) Allah Teâlâ adalet ve hikmeti ile hüküm verecektir. Buna binaen hiçbir amel zayi edilmeyecektir. Buna rağmen inkâr edenler ahiretin varlığını kabul etmemektedirler.⁴³

Müellif, Tîn sûresiyle alakalı bilgileri verip ardından meâl ve tefsir kısmına geçmektedir:

"İncir meyvesine ve zeytin meyvesine yemin olsun. Tûr-ı Sîna dağına yemin olsun. Emniyet içinde olan bu beldeye (Mekke'ye) yemin olsun. Muhakkak ki biz insanı en güzel şekilde var ettik. Sonra onu en düşük seviyedeki insanlar arasına döndürdük. Ancak iman eden ve sâlih amel işleyenler buna dâhil değildirler. Onlar için kesintisiz/bitmeyen bir mükâfat vardır. Peki, bundan sonra karşılık (günü) sana yalanlatan nedir? Allah Teâlâ hâkimlerin en adil olanı değil midir?"⁴⁴

Japakiya tefsir kısmında ilk âyette geçen incir ve zeytinin İbn Abbâs'tan rivayet edildiği şekliyle bilinen meyveler olduğuna değinmektedir. Ardından İbn Kesîr'den şu görüşü nakletmektedir: "Burada üç önemli merkez zikredilmiştir. Her birinde büyük peygamberler gönderilmiştir. İncir ve zeytin ile Beytülmakdis'e işaret edilmiştir. Nitekim orada ülü'l-azm peygamberden Hz. İsa gönderilmiştir. Allah Teâlâ Tûr-ı Sînâ'da Hz. Musa ile konuşmuş; Beled-i Emîn olan Mekke'de ise Hz. Muhammed'i peygamber olarak göndermiştir."⁴⁵

Müellif tefsir bölümünde teorik tartışmalara girmemeyi yeğlemektedir. Bunun temel nedeni muhtemelen Kur'ân'ın ana mesajını Patanili Müslümanlara ulaştırmaktır. Aslında Malay dünyasında klasik medrese olarak bilinen *pondok pesantren* çevrelerinde *kia'lerin* (hocaların) *santrilere* (talebelere) yönelik olarak Cavaca, Sundaca vb. mahallî dillerde yazdıkları tefsirler müstesna kabul

⁴¹ Örnekler için bk. Japakiya, *al-Bayan an-Nahl*, 5-28; Japakiya, *al-Bayan Yusuf*, 22-79; Japakiya, *al-Bayan at-Tahrîm*, 14-27; Japakiya, *al-Bayan at-Taghabun*, 6-23; Japakiya, *al-Bayan al-Furqan*, 13-43.

⁴² Konu ile ilgili bk. Japakiya, *al-Bayan an-Nahl*, 5-28.

⁴³ Japakiya, *al-Bayan at-Tiin*, 6-7.

⁴⁴ Japakiya, *al-Bayan at-Tiin*, 8-12.

⁴⁵ Japakiya, *al-Bayan at-Tiin*, 9.

edilirse Malayca-Endonezce tefsir kitaplarında nahiv, sarf, belagat gibi bilimlerin ciddi bir yer işgal ettiği söylenemez. Zira Malayca-Endonezce olarak yazılan tefsirlerin akademik kaygı ile değil; daha çok halkı irşat etme ve bilinçlendirme amacına matuf olarak telif edilmişlerdir. Bu noktadan hareketle Nusantaralı müfessir ve âlimler zorunlu olmadığı sürece teorik konulardan uzak kalmayı tercih etmişlerdir. Bunun yerine vahyin iniş amacına uygun olarak Kur'ân'ın hidayet boyutunu daha fazla ön plana çıkartmışlardır. Tecdit ve içtihat yanlısı birçok müfessirin İsrâiliyat menşeli haberlere, zayıf ve mevzu rivayetlere yer vermemesinin asıl nedeni budur.⁴⁶

İnsanın en güzel şekilde yaratılmış olması onun hem maddi hem de manevi açıdan diğer mahlûkatta bulunmayan özellikleri taşımasındandır. Nitekim insanın dik durabilmesi, el ve ayaklarını etkin bir şekilde kullanması, akıl ile donatılmış olması gibi sıfatları büyük bir önem arz etmektedir. Manevi olarak ise -İbnü'l-Arabî'nin ifade ettiği gibi- insandan daha güzel ve değerli bir varlık mevcut değildir. Zira insan, hay, ilim, kudret, irade, işitme, görme, hikmet gibi sıfatlara sahiptir ki bunlar aynı zamanda Allah Teâlâ'nın kendi nefisini nitelediği şeylerdir.⁴⁷

Esfel-i sâfilîn kavramı ise insanın akıl gibi bazı yetilerini zamanla kaybetmesini ifade ettiği gibi cehenneme girmesine de delalet edebilir.⁴⁸ Buna göre iman edenler ve sâlih amel işleyenler cehennemden kurtulmuş olacaklardır. Birinci anlam doğru kabul edildiğinde ise Kur'ân okuyan müminler bundan müstesna kılınmıştır. Nitekim İbn Abbâs'tan gelen bir rivayet bunu desteklemektedir: "Kim Kur'ân'ı okursa ömrünün en rezil dönemine (esfel-i sâfilîne) döndürülmez." Bu rivayet müminin sağlık ve afiyette iken yaptığı ibadetlerin yaşlılık hâlinde iken yapamadığından dolayı aynı mükâfatı elde edeceğine işaret etmektedir.⁴⁹

Diğer âyetlerde ise mümininin inkârcıların etkisinde kalmaması salık verilmiş ve ahiretin kesinkes meydana geleceği belirtilmiştir. Buna göre Allah Teâlâ'nın hikmetine güvenmek gerekir. Bu inancını pekiştirmek adına "Allah, hüküm verenlerin en üstünü değil midir?"⁵⁰ âyeti okunduğunda "Evet, kesinlikle öyledir. Ben de buna şâhitlik edenlerdenim" demek gerekir.⁵¹

Elbette bu yöntemin benimsenmesinde ve bu muhtevaya bağlı kalınmasının arka planında müfessirlerin Suudi Arabistan ve Mısır bağlantıları ciddi bir rol oynamıştır. Klasik dönemden yakın zamana kadar Nusantaralı birçok âlim Arabistan-Mısır hattında uzun yıllar eğitim almış ve buradaki "sahve/uyanış", "nahde/kalkınma" gibi kavramlarla ifade edilen yenilik hareketlerinden etkilenmişlerdir. Müfessirimiz Japakiya'nın Mekke'de doğması, ardından lisans, yüksek lisans ve doktorasını Suudi Arabistan'da yapmış olması bunun somut örneklerinden birini teşkil etmektedir.⁵² Dolayısıyla *Tafsir al-Bayan*'ın söz konusu edilen bütün özellikleri taşıdığı açıkça görülmektedir.

Japakiya'nın *Pedoman Halaqah al-Quran* isimli eserinde Kur'ân tasavvurunu daha somut bir şekilde görmek mümkündür. Müellif bu eserinde "tedebbür ve tefekkür" kavramları üzerinde yoğun bir şekilde durmakta ve Kur'ân'ın asıl fonksiyonu olarak "hidayet ve rahmet" boyutuna dikkat çekmektedir. Ayrıca hevâ ve hevesle yapılan tefsir faaliyetlerini eleştirmektedir. Kur'ân tefsirinin yapılması için ilmî müktesebatın önemini vurgulayan müellif ayrıca Kur'ân'ı doğru ve bütüncül bir şekilde anlayabilmek için şu yöntemi salık vermektedir:⁵³

- a) Kur'ân'ı Kur'ân ile tefsir etmek
- b) Kur'ân'ı hadislerle tefsir etmek
- c) Kur'ân'ı Sahabeden gelen rivayetlerle tefsir etmek

⁴⁶ Konu ile ilgili müfessirlerin görüşleri için bk. Yunus, *Tafsir Al-Quran Karim*; Hassan, *Al-Furqan*; Teungku Muhammad Hasbi ash-Shiddiegy, *Tafsir Al-Qur'anu'l-Majid An-Nuur* (Semarang: Pustaka Rizki Putra, 2000); Hamka, *Tafsir Al-Azhar*.

⁴⁷ Japakiya, *al-Bayan at-Tiin*, 9.

⁴⁸ Japakiya, *al-Bayan at-Tiin*, 10.

⁴⁹ Japakiya, *al-Bayan at-Tiin*, 10-11.

⁵⁰ et-Tîn 95/6.

⁵¹ Japakiya, *al-Bayan at-Tiin*, 11-12.

⁵² Abdullah, *Khazanah Tafsir*, 234; Salaeh - Suliaman, *Ismail Lutfi*, 318-319.

⁵³ Japakiya, *Pedoman*, 73-75.

- d) Kur'ân'ın Tâbiûn sözleri ile tefsir etmek
e) Kur'ân'ı muteber müfessirlerin görüşleri ile tefsir etmek.

Japakiya muteber müfessirler olarak Taberî, Vâhidî, Begavî, Kurtubî, İbn Kesîr, Süyûtî, Şevkânî gibi âlimleri zikretmektedir. Ayrıca Endonezya, Malezya ve Tayland'da Malayca veya Tayca yazılan muteber tefsir kaynaklarının bulunduğunu ve bunlardan istifade edilebileceğini belirtmektedir. Özellikle Endonezya'da Ahmad Hassan Bandung'un (1887-1958) *Al-Furqan Tafsir Qur'ân'*⁵⁴ ile Endonezya Din Bakanlığının resmî tefsir hüviyeti ile ilk kez yayımladığı *Tafsir al-Qur'an dan Tafsirnya*⁵⁵ gibi eserleri değerli görmektedir. Bunun yanı sıra Malezya hükümetinin desteği ile yayımlanan ve Mandarin, İngilizce gibi birçok yabancı dile çevirisi yapılan *Tafsir Pimpinan Ar-Rahman*⁵⁶ (Abdullah Basmeih) ile birlikte Suudi Arabistan'da Melik Fehd Matbaası tarafından Tay diline tercüme edilen çalışmayı muteber tefsir kaynakları olarak değerlendirmektedir.⁵⁷

Müellifin Pedoman *Halaqah al-Quran*'da teorik olarak açıkça belirttiği hususlara *Tafsir al-Bayan*'da riayet ettiğini söyleyebiliriz. Bu bağlamda müellif belirttiği tefsir yöntemini takip ettiği gibi yukarıda zikrettiği kaynaklara bağlı kalmıştır. Bireysel-toplumsal içerikli kısmî mesajlar müstesna kabul edildiğinde *al-Bayan*'ın tefsir bölümünün genel itibarı ile alıntılardan oluştuğu görülmektedir. Müellif kaynakça kısmında müracaat ettiği kaynakları liste hâlinde zikretmektedir. Bu bağlamda zikrettiği müfessirler ve âlimler arasında şu kişiler mevcuttur:

Abdullah b. Mesûd (öl. 32/652-53), Ali b. Ebî Tâlib (öl. 40/661), İbn Abbâs , (öl. 68/687-88) Saîd b. Müseyyeb (öl. 94/713), Ebü'l-Âliye (öl. 90/709), Mücâhid b. Cebr (öl. 103/721), Dahhâk b. Müzâhim (öl. 105/723), Süddî (öl. 127/745), Katâde b. Diâme (öl. 117/735), Kelbî (öl. 146/763), Mukâtil b. Süleyman (öl. 150/767), Taberî (öl. 310/923), Cessâs (öl. 370/981), Hibetullâh b. Selâme el-Bağdâdî (öl. 410/1019), Vâhidî (öl. 468/1076), Kiyâ Herrâsî (öl. 504/1110), Begavî (öl. 516/1122), Zemahşerî (öl. 538/1144), Ebû Bekir İbnü'l-Arabî (öl. 543/1148), İbnü'l-Cevzî (öl. 597/1201), Râzî (öl. 606/1210), Beyzâvî (öl. 685/1286), Ebü'l-Berekât Neseffî (öl. 710/1310), İbn Teymiyye (öl. 728/1328), Hâzin (öl. 741/1341), İbn Kayyim (öl. 751/1350), Ebû Hayyân (öl. 745/1344), Kurtubî (öl. 671/1273), Fîrûzâbâdî (öl. 817/1415), Süyûtî (öl. 911/1505), Ebussuûd Efendi (öl. 982/1574), Sâvî (öl. 1241/1825), Şevkânî (öl. 1250/1834), Şehâbeddin Âlûsî (öl. 1270/1854), Sıddîk Hân Kannevcî (öl. 1307/1890), Sa'dî (1889-1956), Seyyid Kutub (1906-1966), Şinkîti (1907-1974). Tefsir kaynakları dışında müellif kütüb-i sitte ve tis'a gibi hadis kaynaklarına sıkça müracaat etmektedir. Zaman zaman tarih vb. alanlardaki kitaplardan istifade etmektedir.⁵⁸

3.4. Muhteva

Japakiya sûrelerin kimliğine dair kısa bilgi verdikten sonra sûrelerin temel konularına dair ayrı bir başlık açarak okuyucunun yorum kısmına geçmeden önce zihnî bir hazırlık yapmasına önem vermektedir. Hadîd sûresinin tefsir geçmeden önce şu ilkelere temas etmektedir:

- a) Hadîd sûresi doğru bir akide, güzel bir ahlak ve yüce bir şeriata dair temel ilkeleri içermektedir.
b) Bütün varlıkların Allah'ı tespih ettiği gerçeği dile getirilmiştir.
c) Yüce Allah'ın gök ve yeri yaratıp arşa istiva ettiği ve her şeyin O'nun hükümrânlığı altında bulunduğu hatırlatılmıştır.
d) Allah'ın yolunda mal ve mülkün infak edilmesinin önemi belirtilmiştir.

⁵⁴ Tuncer, *Endonezya'da Tefsir Çalışmaları*, 162-167.

⁵⁵ Tuncer, *Endonezya'da Tefsir Çalışmaları*, 225-236.

⁵⁶ Tuncer, *Malezya'da Tefsir Çalışmaları*, 73-97.

⁵⁷ Japakiya, *Pedoman*, 74-75.

⁵⁸ Kaynakların listesi için bk. Japakiya, *al-Bayan at-Taghabun*, 24-26; Japakiya, *al-Bayan al-Furqan*, 46-47; Japakiya, *al-Bayan al-Maarij*, 25; Japakiya, *al-Bayan al-Bayyinah*, 21-22.

e) Kur'ân'ın iniş amacının insanları cahiliye zihniyetinden kurtarıp onları imanın aydınlığına eriştirmektir.

f) Münafıkların ahirette gerçek yüzü ortaya çıkacak ve dünyada iken gizledikleri nifakları ifşa edilecektir.

g) Müminlerin kitap ehli gibi olmamaları ve Kur'ân ile huşu içinde iletişime geçmeleri talep edilmiştir.

ğ) Kitap ehlinin Hz. Nuh ve Hz. İbrahim'e iman etmeleri gerekliliği olduğu gibi Hz. Muhammed'e de inanmaları gerekmektedir.

h) Dünya hayatının geçici olduğu ve insanlara bahşedilen her şeyin imtihan aracı olduğu "Dünya hayatının geçiciliği bir yağmur gibidir ki bitirdiği çiftçilerin hoşuna gider. Sonra kurur da sen onun sapsarı olduğunu görürsün; sonra da çer çöp olur" metaforu üzerinden anlatılmıştır.

ı) Her şeyin kaza ve kadere bağlı olduğu anlatılmış ve böylelikle insanın elinde kaçırdıklarına üzülmemesi ve kazandıklarından dolayı şırmaması salık verilmiştir.⁵⁹

Müellif Hadîd sûresinin içerdiği ana konulara yer verdikten sonra meâl kısmına geçmektedir. Dipnot kısmında âyetlerin doğru anlaşılması için konu ile alakalı diğer âyetlerden ve varsa hadislerden alıntılar yapmaktadır. Hadîd sûresinin başında geçen tespih kavramının izahı için "Ne var ki siz, onların tespihini anlamazsınız"⁶⁰ âyetine müracaat ederek söz konusu tespih faaliyetinin insanlar tarafından anlaşılacağına işaret etmektedir.⁶¹

Müellif sûrenin ilk altı âyetinde Allah'ın sıfat ve fiillerinden bahsedildiğini belirterek bu hakikatin insanları Allah'ı görüyormuşçasına kulluk etmek manasına gelen ihsan gerçeğine ulaştırması gerektiğini ifade etmektedir.⁶² Buna göre kulun, her şeyin Allah'ın kendisine verdiği bir emanet olduğunu fark etmesi ve kendisine sunulan bu tasarruf yetkisini insaf dairesinde kullanması gerekmektedir.⁶³ Müellif Haşr sûresi 59/7. âyette mal ve mülk konusunda "Böylece o mallar, içinizden yalnız zenginler arasında dolaşan bir devlet olmaz" ifadesinin temel bir ilke olduğunu belirterek servetin tek elde toplanmaması gerektiğini dile getirmektedir.⁶⁴ Öyleyse mümin Kur'ân'ın verdiği her türlü tamahkârlık ve ihtirastan uzak durmalıdır.⁶⁵

Müminlerin daha önceki toplumlarla alakalı anlatılan hususiyetlerden ibret almaları ve bu onların düştüğü vaziyetten korunmaları gerekir. Müellif bu anlamda "İman edenlerin Allah'ı anma ve O'ndan inen Kur'ân sebebiyle kalplerinin ürpermesi zamanı daha gelmedi mi?"⁶⁶ âyeti ile "İnsanlardan ilk kaldırılan şey huşudur" rivayeti arasında bir ilişki kurarak huşunun dindeki konumuna işaret etmektedir.⁶⁷ Nitekim Mü'minûn sûresinin ilk âyetlerinde müminlerin sıfatları sıralanırken özellikle huşu kavramına dikkat çekilmiş ve imanın en büyük tezahürlerinden biri olarak gösterilmiştir.⁶⁸

Müellif, Mü'minûn sûresi 23/46. âyette geçen "mele" kavramı çerçevesinde hakka karşı kibirlenmenin ne derece kötü bir şey olduğuna temas ettikten sonra bunun kör taklitle (تقليد بوتا) ile olan ilişkisini zikretmektedir. Zira önceki kavimlerin ilahî öğretilere karşı geliştirdikleri argümanlardan biri de atalar kültü olmuştur. Hâlbuki esas olan basiret ve hikmet içinde hareket etmektir.⁶⁹ Gerçekten de Kur'ân'da afaki ve enfüsi birçok âyet açıkça anlatılmasına rağmen insanların

⁵⁹ Japakiya, *al-Bayan al-Hadid*, 10–11.

⁶⁰ el-İsrâ 17/44.

⁶¹ Japakiya, *al-Bayan al-Hadid*, 12.

⁶² Japakiya, *al-Bayan al-Hadid*, 14.

⁶³ Japakiya, *al-Bayan al-Hadid*, 15.

⁶⁴ Japakiya, *al-Bayan al-Hashr*, 21.

⁶⁵ Japakiya, *al-Bayan al-Hashr*, 26.

⁶⁶ el-Hadîd 57/16.

⁶⁷ Japakiya, *al-Bayan al-Hadid*, 24.

⁶⁸ Japakiya, *al-Bayan al-Muminun*, 16.

⁶⁹ Japakiya, *al-Bayan al-Muminun*, 14.

birçoğu bu hakikati idrak etmekten mahrumdur.⁷⁰ Bütün elçilerin getirdiği tevhit akidesi yerine şirki ikame etmeye çalışan insanlar tarih boyunca var olagelmışlerdir.⁷¹ Hâlbuki bütün peygamberler tevhit inancı üzerinde birleşmişlerdir ve bu gerçek “Sizin ümmetiniz tek bir ümmettir”⁷² ifadesiyle açıkça belirtilmiştir.⁷³

Takımadalarda (Nusantara’da) yapılan tefsir çalışmalarının temel gayesi Kur’ân’ın mesajını halka ulaştırmak ve halkı bilinçlendirmektir. 20. yüzyılın başında reformist bir hareket olarak ortaya çıkan Kaum Muda’nın Vehhâbî düşüncesinin ve Menâr ekolünün etkisinde kaldığı gerçeği dikkate alındığında Nusantaralı âlimlerin tefsire ilişkin tasavvurlarını belirlemek güç değildir. Japakiya’nın Arabistan’daki eğitim hayatı onun hangi paradigma içinde hareket ettiğine dair bize bazı işaretler sunmaktadır. Ayrıca müellifin Patani bölgesindeki Müslümanların ciddi sorunlarla karşılaştığı bir süreçte teorik bir tefsir anlayışına eğilim göstermesini beklemek isabetli bir yaklaşım değildir. Japakiya’nın tefsir ilmine vukûfiyeti beslediği kaynaklardan açıkça görülmektedir. Temelde klasik ve modern tefsir kaynaklarından yaptığı alıntılarla yetinen müellif orijinal/farklı bir eser kaleme almaktan ziyade Patanili Müslümanları ilahî vahiy ile buluşturma gayreti içindedir. Bundan dolayı kendi görüşlerine yer vermekten kaçındığı gözlenmektedir.

Sonuç

Dinî harita açısından Endonezya, Malezya, Singapur, Brunei Dârusselâm ve Tayland’ın güneyinde yer alan Patani bölgesi Malay dünyanın önemli bileşenlerini oluşturmaktadır. 17. yüzyılda Açe Sultanlığı’nda somut bir şekilde *Tercümânü’l-müstefîd* ile başlayan Malayca-Endonezce tefsir hareketi yaklaşık üç asır boyunca ciddi bir fetret dönemi geçirmiştir. Ancak 20. yüzyılda Malay dünyasında özellikle Endonezya’da varlık göstermeye başlayan yenilikçi dinî yaklaşımlar Nusantaralı âlimleri tefsir bilimine yöneltmiştir.

Endonezya’da Endonezce olarak ciddi bir tefsir külliyatının oluşmasına zemin hazırlayan bu hareketlilik Malezya, Singapur, Brunei Dârusselâm gibi diğer Malay ülkelerini de etkisi altına almıştır. Ancak bu ülkelerde üretilen tefsir metinleri Endonezya ile mukayese edilmeyecek derece sınırlı ve sayılı kalmıştır. Özellikle Patani bölgesi siyasî entegrasyon ve kültürel asimilasyon gibi varoluşsal sorunlarla birlikte entelektüel zeminin geç dönemlere kadar tesis edilememesi, demografik açıdan Tayland gibi Budist bir ülkenin ve kültürün etkisinde kalması vb. faktörlerden dolayı tefsir çalışmaları konusunda ciddi bir mesafe kat edilememiştir. Bununla birlikte Tay dili ile birkaç tefsir çalışması yapılmış ve *fî Zilâli’l-Kur’ân* ve *Tefhîmu’l-Kur’ân* gibi Arapça-Urduca yazılan tefsir kaynakları Tay diline tercüme edilmeye çalışılmıştır.

Dikkat çeken bir diğer husus ise Tayland’da (Patani’de) Malayca tefsir çalışmalarının Tayca tefsir çalışmalarına nispeten daha az olmasıdır. Nik Hasan bin Nik Mahmud gibi isimler Tayca ile birlikte Malayca tefsir çalışmalarına yönelmişlerdir. Ancak bu konuda Japakiya’nın 1979 yılından beri *Tafsir al-Zikr* daha sonra *Tafsir al-Bayan* olarak isimlendirdiği tefsir projesi şu ana kadar Patani’de yazılan en ciddi tefsir metinleri olarak görülmektedir. Buna rağmen tespit edildiği kadarı ile Patani’de henüz tamamlanmış Malayca bir tefsir çalışması mevcut değildir. Bu açıdan Japakiya’nın bu tefsir projesini tamamlaması hâlinde Patani’deki tefsir çalışmaları alanına önemli bir katkı sağlayacağı aşikârdır.

⁷⁰ Japakiya, *al-Bayan al-Mulk*, 10–11.

⁷¹ Japakiya, *al-Bayan al-Muminun*, 14.

⁷² el-Mü’minûn 23/52.

⁷³ Japakiya, *al-Bayan al-Muminun*, 31.

Kaynakça | References

- Abdullah, Mustaffa. *Khazanah Tafsir di Nusantara*. Kuala Lumpur: Universiti Malaya, 2011.
- Ahmad, Muhammad Ariff (ed.). *Pertumbuhan dan Perkembangan Bahasa Melayu*, 1992.
- Edîb, Nik Muhammed. *Rahsia Mengadap Tuhan*. Malezya: Kota Bharu, 1983.
- Göksoy, İsmail Hakki, "Tayland". *TDV İslam Ansiklopedisi*. 40 Cilt. İstanbul: İSAM, 2011.
- Gusmian, Islah. "Tafsir Al-Qur'an Bahasa Jawa: Peneguhan Identitas, Ideologi, dan Politik". *Suhuf* 9/1 (2016), 141–168.
- Hamka. *Tafsir Al-Azhar*. Singapura: Pustaka Nasional PTE LTD, 4. Basim, 2001.
- Hasbi ash-Shiddiegy, Teungku Muhammad. *Tafsir Al-Qur'anul-Majid An-Nuur*. Semarang: Pustaka Rizki Putra, 2000.
- Hassan, Ahmad Bandung. *Al-Furqan Tafsir Qur'an*. Surabaya: Penerbit Al-Ikhwan, 1956.
- Ichwan, Moch Nur. "Literatur Tafsir Qur'an Melayu-Jawi di Indonesia: Relasi Kuasa, Pergeresan dan Kematian". *Visi Islam* 1/1 (2002), 13–29.
- Japakiya, Ismail Lutfi. *Tafsir al-Bayan Surah al-Waaqiah*. Tayland: Majlis al-Ilmi, 1416/1995.
- Japakiya, Ismail Lutfi. *Tafsir al-Bayan Surah Yasin*. Tayland: Majlis al-Ilmi, 1417/1996.
- Japakiya, Ismail Lutfi. *Tafsir al-Bayan Surah al-Muminun*. Majlis al-Ilmi. Tayland, 1419/1998.
- Japakiya, Ismail Lutfi. *Tafsir al-Bayan Surah al-Alaq dan al-Qadr*. Tayland: Majlis al-Ilmi, 1420/1999.
- Japakiya, Ismail Lutfi. *Tafsir al-Bayan Surah al-Jin*. Tayland: Majlis al-Ilmi, 1420/1999.
- Japakiya, Ismail Lutfi. *Tafsir al-Bayan Surah al-Mulk*. Tayland: Majlis al-Ilmi, 1420/1999.
- Japakiya, Ismail Lutfi. *Tafsir al-Bayan Surah al-Hadid*. Tayland: Majlis al-Ilmi, 1421/2000.
- Japakiya, Ismail Lutfi. *Tafsir al-Bayan Surah at-Taghabun*. Tayland: Majlis al-Ilmi, 1421/2000.
- Japakiya, Ismail Lutfi. *Tafsir al-Bayan Surah at-Tahrim*. Tayland: Majlis al-Ilmi, 1421/2000.
- Japakiya, Ismail Lutfi. *Tafsir al-Bayan Surah at-Talaq*. Tayland: Majlis al-Ilmi, 1421/2000.
- Japakiya, Ismail Lutfi. *Tafsir al-Bayan Surah at-Tiin*. Tayland: Majlis al-Ilmi, 1421/2000.
- Japakiya, Ismail Lutfi. *Tafsir al-Bayan Surah al-Hashr*. Tayland: Majlis al-Ilmi, 1422/2001.
- Japakiya, Ismail Lutfi. *Tafsir al-Bayan Surah ar-Rum*. Tayland: Majlis al-Ilmi, 1422/2001.
- Japakiya, Ismail Lutfi. *Tafsir al-Bayan Surah al-Ahzab*. Tayland: Majlis al-Ilmi, 1423/2002.
- Japakiya, Ismail Lutfi. *Tafsir al-Bayan Surah al-Ikhlâs al-Falaq dan al-Nas*. Tayland: Majlis al-Ilmi, 1423/2002.
- Japakiya, Ismail Lutfi. *Tafsir al-Bayan Surah al-Maarij*. Tayland: Majlis al-Ilmi, 1423/2002.
- Japakiya, Ismail Lutfi. *Tafsir al-Bayan Surah al-Bayyinah dan az-Zalzalâh*. Tayland: Majlis al-Ilmi, 1424/2003.
- Japakiya, Ismail Lutfi. *Tafsir al-Bayan Surah al-Baqarat*. Tayland: Majlis al-Ilmi, 1430/2009.
- Japakiya, Ismail Lutfi. *Tafsir al-Bayan Surah an-Nahl*. Tayland: Majlis al-Ilmi, 1430/2009.
- Japakiya, Ismail Lutfi. *Pedoman Halaqah al-Quran*. Tayland: Fatoni University, 1435/2014.
- Japakiya, Ismail Lutfi. *Tafsir al-Bayan Surah al-Furqan*. Tayland: Majlis al-Ilmi, 1436/2014.
- Japakiya, Ismail Lutfi. *Tafsir al-Bayan Surah al-Fath*. Tayland: Majlis al-Ilmi, 1440/2019.
- Japakiya, Ismail Lutfi. *Tafsir al-Bayan Surah ash-Shu'ara*. Tayland: Majlis al-Ilmi, 1440/2018.
- Japakiya, Ismail Lutfi. *Tafsir al-Bayan Surah Yusuf*. Tayland: Majlis al-Ilmi, 1442/2021.
- Japakiya, Ismail Lutfi. *İhtilâfu'd-dâreyn ve eseruhu fî ahkâmi'l-munekâhât ve'l-muâmelât*. Mısır: Dârusselâm, 2. Basım, 1998.
- Kiptiyah, Siti Mariatul. *Warisan Islam Nusantara: Tafsir Al-Quran Carakan dan Narasi Reformisme*. Semarang: ELSA Press, 2020.
- Kiptiyah, Siti Mariatul. "Tradisi Penulisan Tafsir Al-Qur'an Bahasa Jawa". *Jurnal Lektur Keagamaan* 15/2 (2917), 420–445.

- Muhammed Nûr, Dato Hacı. *Ramuan Rapi dan Erti Surah al-Kahfi*. Malezya: Dar Al-Naim, 2. Basım, 2015.
- Riddell, Peter G. "Earliest Quranic Exegetic Activity in the Malay Speaking States". *Archipel* 38 (1989), 107–124.
- Riddell, Peter G. "Camb. MS Or. li. 6.45: The Oldest Surviving Qur'anic Commentary from Southeast Asia". *Journal of Qur'anic Studies* 16/1 (2014), 120–139.
- Saïd, Hacı Muhammed. *Tefsiru nûri'l-ihsân*. Patani/Tayland: Matbaatu İbn Helâbî, 1391.
- Salaeh, Rorsuedee – Suliaman, Ishak (ed.). *Dr. Ismail Lutfi: Peranannya dalam Penulisan Tafsir Qur'an di Selatan Thailand*. Universiti Malaya, 2011.
- Sinkilî, Abdürraûf Fansurî. *Tercümânu'l-müstefîd*. Mısır: Matbaatu Mustafa el-Bâbî el- Halebî, 4. Basım, 1370/1951.
- Sornsawan, Kassamara. *Tayland'da İslâm Din Eğitimi Devlet ve Özel Okullarının Gelişme ve Problemleri*. Bursa: Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans, 2019.
- Suaedy, Ahmad. *Dinamika Minoritas Muslim Mencari Jalan Damai: Peran Civil Society Muslim di Thailand Selatan dan Filipina Selatan*. Cakarta: Puslitbang Lektur dan Khazanah Keagamaan, 2012.
- Süyûtî, Abdurrahman Celâleddîn. *el-İtkân fî ulûmi'l-Kur'ân*. nşr. Muhammed Ebu'l-Fadl İbrahim. Mısır: el-Heyetu'l-Mısriyye, 1974.
- Tuncer, Eyyüp. "Malay Dünyasının İlk Mutasavvıf Şairi Hamza Fansûrî'nin İkan Tunggal Şiiri Bağlamında Vahdet-i Vücûd Anlayışı". *İslam Tetkikleri Dergisi* 11/1 (2021), 267–290.
- Tuncer, Eyyüp. *Endonezya'da Tefsir Çalışmaları ve Tefsir Ekolleri*. Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora, 2022.
- Tuncer, Eyyüp. "Malay Dünyasında Dil Açısından Tefsir Çalışmalarının Mahiyeti". *Sırat* 3/1 (2022), 29–51.
- Tuncer, Eyyüp. "Malay Dünyasında Reformist Bir Hareket Olarak Kaum Muda: Endonezya ve Malezya Örneği". *Tetkik* 2 (2022), 337–379.
- Tuncer, Eyyüp. *Malezya'da Tefsir Çalışmaları*. Ankara: Sonçağ Yayınları, 2022.
- Yunil Khairi, Yunil Amri. *Jatuhnya Kerajaan Patani dan Dampak Perubahan pada Kehidupan Masyarakat Melayu Patani*. Aceh: Universitas Islam Negeri Ar-Raniry, Skripsi, 2017.
- Yunus, Mahmud. *Tafsir Al-Quran Karim*. Malezya: Klang Book Centre, 7. Basım, 2003.
- Zerkeşî, Burhânuddîn. *el-Burhân fî ulûmi'l-Kur'ân*. nşr. Muhammed Ebu'l-Fadl İbrahim. Dâru İhyâi'l-Kutub, 1957.
- Zuhdi, M. Nurdin. *Dialog Intelektual Tafsir Nusantara: Melacak Trend Penafsiran Al-Qur'an di Indonesia dalam Kancah Pemikiran Tafsir Kontemporer (2000-2010)*. Yogyakarta: Kaukaba Dipantara, 2016.